

KAMU İNTERNET SİTELERİ REHBERİ

EK E SÖZLÜK

Bilgi ve iletişim için:
yte.kamis-iletisim@tubitak.gov.tr
<http://kamis.gov.tr/>

SÖZLÜK

Uniform Resource Locator (URL): Web sayfalarına ulaşmak için kullanılan adreslerdir. Her web sayfasının bir URL olmak zorundadır. Örneğin www.turkiye.gov.tr bir URL'dir. Web sitesi için URL belirlenirken sitenin ait olduğu kurum göz önünde bulundurulmalıdır. Web sitelerinin sahip oldukları URL'ler biricik değerlerdir. Aynı URL'e sahip iki site bulunmamaktadır.

Internet Protokol (IP): İnternete bağlanan her aygıtın sahip olduğu tanımlayıcı numaradır. Her web sitesinin bir IP adresi bulunmaktadır. Tarayıcıları IP adresleri yazılarak da bu web sitelerine erişilebilir. Sadece web sitelerine değil, internete bağlı durumda olan bilgisayarlara da IP adresleri aracılığı ile erişilebilmektedir. Örneğin 94.55.118.33 IP adresi ile www.turkiye.gov.tr adresine ulaşılabilir.

Alan Adı: Web sitelerine erişirken tarayıcılara yazılan bilgidir. Alan adları web sitesinin ait olduğu kuruma göre veya web sitesinin hizmet edeceği işlemlere göre belirlenebilir. Örneğin Bakanlık web sitelerinin alan adları Bakanlık isimleri ile kullanılmaktadır (Aile Bakanlığı web sitesi www.aile.gov.tr'dir).

Unified Modeling Language (UML): Standart bir geliştirme ortamı oluşturmak için kullanılan modelleme dilidir.

Ekran Çözünürlüğü: Bilgisayar, telefon, tablet gibi aygıtlardaki metin ve görsellerin netliğini ifade etmektedir. Ekran çözünürlüğünün artması daha kaliteli görüntünün kullanıcıya sunulması demektir.

Cascading Style Sheets (CSS): Web sitelerinde kullanılan metin ve görsellerin biçimlendirilmesinde kullanılan teknolojidir. İnternet sitesi tasarımında CSS kullanmak değişikliklerin tek bir yerden yapılmasına olanak sağlayabilmektedir.

Extensible Markup Language (XML): Farklı kaynaklardan gelen verileri bir arada kullanmayı sağlayan teknolojidir. Farklı diller ile yapılan işlemler XML formatına çevrilebilir, farklı formatlarda olan bilgiler tek formata dönüştürülebilmektedir.

Hyper Text Markup Language (HTML): Web sitesi geliştirmek için kullanılan yaygın dillerdendir.

Animasyon: Web sitelerinde kullanılan hareketli görsel içeriklerdir. Web sitelerinde kullanılıyor ise durdurma, ilerletme, kapatma vb. seçeneklerin kullanıcıya verilmesi faydalı olacaktır.

Tarayıcı: İnternet sitelerinin kullanıcıya görsel olarak ulaşmasını sağlayan programlardır. Geliştirilen sitelerin yaygın olarak kullanılan tarayıcılarda sorunsuz çalışması önemlidir.

İşletim Sistemi: Bilgisayar, telefon, tablet gibi cihazların yazılım ve donanımlarını kontrol eden bir arada çalışmasını sağlayan yazılımların tamamıdır. Geliştirilen sitelerin yaygın olarak kullanılan işletim sistemlerinde sorunsuz çalışması önemlidir.

User Agent: Standart yazılımlara ek olarak kullanılan ek programlardır. Kullanıcı kullandığı programı ya da yazılımı kişiselleştirmek istediğinde user agent kullanabilmektedir.

Assistive Technology: Engelli vatandaşların web sitelerinden yararlanabilmeleri için kullandıkları yardımcı yazılım ve donanımlardır.

Search Engine Optimization (SEO): Web sitelerinin arama motorlar tarafından daha kolay bulunması için yapılan düzenlemelerdir. Kullanıcılar genellikle yapacakları işlem ile ya da bilgi almak istedikleri kurum adı ile sorgulama yapmaktadırlar. Bu yüzden web sitesi geliştiricilerinin arama motoru optimizasyonunu bu konuları dikkate alarak düzenlemeleri gerekmektedir. Aşağıdaki adreslerden arama motoru optimizasyonunun nasıl yapılabileceğine dair bilgi alınabilir;

- <http://static.googleusercontent.com/media/www.google.com/tr//webmasters/docs/search-engine-optimization-starter-guide.pdf>
- <http://www.iis.net/downloads/microsoft/search-engine-optimization-toolkit>
- <http://pic.dhe.ibm.com/infocenter/wchelp/v6r0m0/index.jsp?topic=%2Fcom.ibm.commerce.developer.doc%2Fconcepts%2Fcsdsearchopt.htm>

World Wide Web Consortiom (W3C): Web sitelerinin standart bir şekilde geliştirilmesi için rehberler ve protokoller hazırlayan dünya geneli organizasyon.

Platform for Privacy Preferences Project (P3P): Web sitelerinin kullanıcı bilgilerini kaydettiğini belirtebilmeleri için sahip olması gereken protokoldür. Kullanıcı bilgileri kaydedilerek sonraki web sitesi ziyaretlerinde daha hızlı ve kolay şekilde istenilen işlemler gerçekleştirilebilmektedir.

Güvenlik Sertifikası: Web sitelerinde yapılan işlemlerde bilgi güvenliğinin sağlandığını temsil eden sertifikadır. Çok fazla kişisel bilgi (Örn. T.C. Kimlik No, kredi kartı bilgileri vb.) ile işlem yapılan web sitelerinin bu sertifikayı almaları sitenin güvenilirliği açısından önemlidir.

Dosya Formatı: Dosya isminin devamında yer alan, dosyanın türünü ifade eden uzantıdır. Dosya uzantıları dosyaların oluşturuldukları programlara bağlı olarak değişmektedir.

Veritabanı: Bir web sitesinin, yazılımın veya programın bilgilerinin tutulduğu depodur. Veritabanının yeterliliği web sitesinin performansını etkileyen faktörlerdendir.

Log Kaydı: Yapılan işlemlerin tutulan kayıtlarıdır. Bu kayıtlarda, işlemin ne zaman yapıldığı, kim tarafından yapıldığı gibi detay bilgiler bulunabilmektedir.

Oturum: Web sitelerinde kullanıcıya özel işlemlerin yapıldığı durumlarda kullanıcılar kullanıcı adı ve şifreleri ile giriş yapmaktadırlar. Giriş yapıldıktan sonra çıkış yapılana kadar geçen süreye oturum denilmektedir.

Kullanıcı Profili: Geliştirilen ürünü kullanması beklenen kitlenin demografik ve karakteristik özellikleri bütünüdür.

Persona: Geliştirilen ürünü kullanması beklenen kitle göz önünde bulundurularak oluşturulan hayali kişilerdir. Bu kişilerin özellikleri analiz edilerek ürün tasarımı planlanmaktadır.

Prototip Ekran: Hazırlanacak yazılım, program veya web sitesini temsil eden ancak gerçek hali olmayan tasarımlardır.

Completely Automated Public Turing Test to Tell Computers and Humans Apart (CAPTCHA): Web siteleri robotlara karşı koruma altına almak için geliştirilen sistemdir. Bu sistem ile kullanıcılardan bazı işlemler yapılması istenmekte (Örn. Resim doğrulama, dört işlem yaptırma vb.) ve web sitesinin robotlar tarafından kullanılmasının önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Braille Alfabeti: Görme engelli insanların okuyup yazabilmesi için geliştirilen kabartmaya dayalı alfabetidir.

Alt Metin: Web sitesinde kullanılan metinsel olmayan içerikler (Örn. Resim, video vb.) için HTMLkoduna girilen ek bilgidir.

Pop-up Ekran: Web sitelerine giriş yapıldığında kullanıcı kontrolünde olmadan açılan ekranlardır.

Epilepsi: Beyin hücrelerinde oluşan geçici anormal elektrik yayılması sonucu ortaya çıkan rahatsızlıktır.

HTML Etiketi: HTML kodu oluşturulurken içeriklerden önce ve sonra kullanılan ifadelerdir. İçeriklerden önce açma etiketi (Örn. <p>) sonra ise kapatma etiketi (Örn. </p>) bulunmaktadır.

Kontrast: Görüntüdeki en parlak bölüm ile en karanlık bölüm arasındaki farktır. Aradaki farkın artması görüntünün kalitesinin artması anlamına gelmektedir.

İşaret Dili: İşitme engelli insanların iletişim kurarken kullandıkları el hareketleri ve yüz mimiklerinin oluşturduğu bütündür.

Ekran Okuyucu: Görme engelli insanların bilgisayar, tablet, telefon gibi aygıtlardaki içerikleri anlayabilmesi için geliştirilen yazılımlardır.

Desibel: Sesin şiddeti için kullanılan birimdir.

Site Haritası: Web sitesinde bulunan bütün sayfalara bağlantıların olduğu haritadır. İki çeşit site haritası bulunmaktadır. Birincisi kullanıcıların görmediği, arama motorlarının siteyi bulmasını sağlayan XML site haritaları, ikincisi ise kullanıcıların sitedeki içeriğe kolayca ulaşabileceği bütün bağlantıları içeren HTML site haritalarıdır.

Logo: Kurum, kuruluş, firma vb. organizasyonları temsil eden görsel simgedir.

Kaydırma Çubuğu: Web sitelerindeki içeriklerin görünürliğini sağlayan görsel arayüz öğesidir. Ekranı sığmayan sayfaların sağa – sola ya da yukarı – aşağı kaydırma çubukları ile kullanıcıya gösterilmesi sağlanabilmektedir.

Misyon: Kurum, kuruluş vb. organizasyonların günümüzdeki hedeflerini açıklayan ifadelerdir.

Vizyon: Kurum, kuruluş vb. organizasyonların gelecekteki ve nihai hedeflerini açıklayan ifadelerdir.

Renk Kodu: Renklerin tanımlanmasını kolaylaştırmak için kullanılan kodlardır. Renk kodları bütün geliştirme dilleri için ortaktır. Örneğin "#000000" renk kodu bütün geliştirme ortamlarında siyah rengini temsil etmektedir.

Çerçeve (Frame): Web siteleri geliştirilirken içerikleri yerleştirmek için kullanılan alanlardır. Genellikle bir sayfada farklı yapıdaki içerikleri bulundurmak için kullanılmaktadır. Örneğin, web sitesinin sol ya da üst kısmında oluşturulan çerçevelerde web sitesine ait menüler, orta kısımda oluşturulan çerçevelerde ise menülere tıklandığında gelecek olan içeriklere yer verilmektedir.

Ana Menü: Web sitesindeki işlemlere, içeriklere daha kolay ulaşmak için oluşturulan yapıdır. Menüler oluşturulurken birbiri ile ilişkili başlıklar bir arada tutulmaktadır.

Alt Menü: Web sitelerindeki ana menülerin sahip olduğu alt öğelerdir. Örneğin, ana menü öğesi "Projeler", alt menü öğeleri ise "Devam Eden Projeler" ve "Tamamlanan Projeler" olabilir.

Dinamik Gezinim Öğesi: Web sitelerinde kullanıcıya göre oluşan yapılardır. Kullanıcıların yaptıkları işlemlere göre (Örn. Arama, gezinim vb.) otomatik olarak oluşmaktadır.

Breadcrumbs (Ekmek Kırıntısı): Kullanıcıların web sitesinde rahatça gezinmelerini sağlayan linklerdir. Kullanıcılar alt sayfalara ve içeriklere gitmiş olsa da ekmek kırıntısı özelliği sayesinde üst bağlantılara kolay bir şekilde dönebilmektedirler.

Site Başlığı: Web sitelerinin tarayıcılar üzerinde görülen başlık bilgisidir. Tanımlanması kullanıcıların buldukları site hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayacaktır.

Bağlantı: Tıklandığında bulunulan konumdan farklı bir konuma gidilmesini sağlayan içerik türleridir. Yazılara ya da resimlere bağlantılar verilerek kullanıcıların farklı sitelere ya da sayfalara ulaşmaları sağlanabilmektedir.

Tooltip: Web sitelerinde bulunan resim, kelime veya yazıların üzerine fare ile gelindiğinde görüntülenen ek bilgilerdir.

Etiket (Label): Özellikle veri girişi yapılan alanlarda kullanılan açıklayıcı bilgilerdir. Örneğin, kullanıcının ad ve soyad bilgisinin alınacağı alanlarda "Ad:", "Soyad:", "Adınız:", "Soyadınız:" gibi etiketler kullanılabilir. Etiketlerin girilecek veriyi doğru tanımlaması kullanıcıların işlemlerini kolaylaştıracaktır.

Kırık Bağlantı: Tıklandığında yönlendirildiği adrese ulaşım sağlamayan bağlantı türüdür. Hedef adresim değiştirilmiş olması ya da hedef adresin kaldırılmış olması bu duruma sebep olabilmektedir.

Yazı Tipi: Karakterler, semboller ve sayılardan oluşan bütündür. Aynı karakterler farklı yazı tiplerinde farklı görünebilmektedir. Web sitelerinde kullanılan yazı tiplerinin genel olarak kullanılan yazı tipleri olmasına dikkat edilmelidir.

Punto: Yazı tipinin büyüklüğünü temsil eden birimdir.

Yazı Biçimi: Yazıların sahip olabilecekleri görsel özelliklerdir. Yazıların kalın (bold), eğik (italic) ve altı çizili (underline) biçimleri bulunmaktadır.

Radio Düğme: Birden fazla seçeneğin olduğu veri girişi alanlarından tek seçeneğin seçilmesi isteniyorsa kullanılması gereken öğedir.

Büyük Küçük Harf Duyarlılığı: Yapılacak işlemin büyük harf ve küçük harfe göre farklılıklar göstermesi durumudur. Örneğin bu duyarlılığın olduğu bir web sitesinde "ankara" kelimesi ile arama yapıldığında içerikte "ankara" olarak yazılan ifadeleri bulacak, "Ankara" olarak yazılan ifadeleri bulmayacaktır.

Auto-Tab İşlevi: Veri girilen formlarda klavye ile ilerleme yöntemidir. Klavyeden ilerleme "Tab" tuşu ile yapılmaktadır. Bu özelliğin veri girilecek alanlara göre anlamlı sıralanması gerekmektedir. Örneğin "Ad" bilgisi girildikten sonra "Tab" tuşuna basıldığında imleç "Soyad" alanına gitmelidir. Farklı bir alana gidiyorsa Auto-Tab işlevi hatalı çalışmaktadır.

Resim Formatı: Resim dosyalarının sahip olduğu format bilgisidir. Resimler genel olarak .png, .jpg, .jpeg, .gif ve .bmp formatlarında olmaktadır. Resim formatı resmin boyutunu etkileyen faktörlerdendir.

Minyatür Resim (Thumbnail): Resim dosyalarının ön izlemesini gerçekleştirmek için oluşturulan küçük boyutlu dosyalardır.

Arama Motoru: Kullanıcıların internette bir bilgiye ulaşmak için kullandıkları mekanizmadır. Arama motorlarında anahtar kelimeler kullanılarak istenilen sonuçlara ulaşmak istenmektedir.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu: Kişilerin kamu kurum ve kuruluşlarından bilgi edinme hakkını kullanmalarına ilişkin usul ve esasları düzenleyen kanundur. Kendileri ile doğrudan ilgili olmasa da vatandaşlar bilgi talebinde bulunabilmektedirler.

Forum: Bir konu hakkında birden fazla kişinin fikir beyan etmesini amaçlayan elektronik ortamda hazırlanmış ortamlardır.

Memnuniyet Anketi: Sahip olunan ürün hakkında kullanıcıların fikirlerini öğrenmeyi amaçlayan sorular bütünüdür.

Akış Diyagramı: Bir sürecin baştan sona anlatılmasına yardımcı olan şekiller bütünüdür. Akış diyagramlarında süreçleri anlatırken semboller kullanılmaktadır. Kullanılan semboller diyagramların oluşturulduğu programlara bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir.

Secure Socket Layer (SSL): İnternet üzerinden yapılacak bilgi transferleri sırasında güvenlik ve gizliliğin sağlanmasını amaçlayan protokoldür. Protokolün amacı, gönderilen bilginin sadece doğru kişiye ulaştığında görüntülenmesini sağlamaktır.